

Держава забезпечує, а Конституція гарантує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя; сприяє розвитку української нації, її традицій і культурі.

### *Список використаних джерел*

1. Гуменюк М. Від розмови до діла, Літературна Україна, 1965, 24 вересня.
2. Культурне будівництво в Українській РСР..., т. 1, с. 243.
3. Ткаченко О. До проблеми мовної стійкості (питання внутрішніх перешкод). Мовознавство, 1991, № 2.
4. Романичук О. Знаки української агресії // Урок української мови. – 2004. – № 11–12.
5. Таланчук П., Наша державна мова українська, Дивослово, 2000, 9.
6. Ушинський К. Д. Рідне слово, Львів, 1960, с. 9 – 10.

### *Бичкова Світлана Сергіївна,*

завідувач кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

## **ЗАЯВНИК ЧИ СТЯГУВАЧ: ВИКОРИСТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В НОРМАХ, ПРИСВЯЧЕНИХ НАКАЗНОМУ ПРОВАДЖЕННЮ**

Проблеми законодавчої термінології завжди турбували і наукову спільноту, і практичних працівників. Адже від розумного її використання, однозначності її сприйняття залежить правильність і єдність правозастосування, а деяких випадках – ще й захист прав, свобод та інтересів. Тому не можна оминати увагою положення цивільного процесуального законодавства.

І хоча з набранням чинності 15 грудня 2017 р. Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» багато нормативних положень указаних кодексів зазнало змін, введено в обіг нові поняття, застосовано осучаснені позначення окремих правових категорій, проблем із процесуальною термінологією не поменшало. А деяких моментах – навіть стало більше, оскільки одні й ті самі правові явища в різних статтях, зокрема Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК України), іменуються по різному.

Але, зважаючи на обмежені обсяги цієї наукової розвідки, зупинімося на одному проблемному аспекті – використанні законодавцем двох термінів («заявник» і «стягувач») у нормах, присвячених правовому регулюванню особливостей розгляду справ у порядку наказного провадження при позначенні одного і того самого учасника справи.

Свого часу в правовій літературі подібне питання уже порушувалося [1; 3, с. 235], проте, виклавши ЦПК України у новій редакції, законодавець повною мірою не усунув подібні неоднозначності.

Отже, Згідно із ч. 2 ст. 42 ЦПК України при розгляді вимог у наказному провадженні учасниками справи є заявник і боржник. Проте у Розділі II цього кодексу уже, поряд із терміном «заявник», використовується термін «стягувач» для позначення відповідної сторони справи, що розглядається у порядку наказного провадження. Так, у статтях 161, 163, 165, 166, 167 ЦПК України згадується заявник; у статтях 164, 169, 172 ЦПК України – стягувач; а в статтях 168, 170, 171 ЦПК України – і заявник, і стягувач.

Ми, як і раніше, припускаємо, що таким чином законодавець намагався розмежувати правовий статус особи, яка має право вимагати стягнення з боржника грошових коштів, до моменту видачі судового наказу (оскільки вимоги особи ще не задоволено, то вона є заявником) і після цього (уже є правові підстави для набуття з моменту набрання законної сили судовим наказом прав та обов'язків стягувача) [1, с. 25].

В юридичній літературі також відзначають, що заявник «після відкриття наказного провадження змінює свій статус, і він стає стягувачем» [2, с. 89]. І частково ця логіка, дійсно, витримана при формулюванні нормативних приписів. Проте увагу привертають положення, закріплені у статтях 164, 168, 169, 170, 171 ЦПК України, адже в них прослідковується невідповідність використання термінів «заявник» і «стягувач» етапам наказного провадження.

Зокрема, у ч. 2 ст. 164 ЦПК України проголошується: «У разі відмови у видачі судового наказу або в разі скасування судового наказу внесена сума судового збору *стягувачу* не повертається. У разі пред'явлення *стягувачем* позову до боржника у порядку позовного провадження сума судового збору, сплаченого за подання заяви про видачу судового наказу, зараховується до суми судового збору, встановленої за подання позовної заяви» (підкреслено нами. – С. Б.).

Водночас, якщо суд відмовить у видачі судового наказу, «стягувача» й не буде, оскільки стягувачем особа стає тільки тоді, коли видано на її користь виконавчий документ. У разі скасування судового наказу особа також втрачає правовий статус стягувача, а тому «стягувач» (не зважаючи на загальну некоректність уживання аналізованого найменування у відповідному випадку) не може пред'явити позов до боржника.

Стаття 168 ЦПК України присвячена змісту судового наказу, який, між іншим, є не лише судовим рішенням, а й одночасно виконавчим документом. А тому в цій статті зрозумілим є використання терміна «стягувач». Однак у п. 6 ч. 2 мова йде про суму судових витрат, «що сплачена *заявником* (виділено нами. – С. Б.) і підлягає стягненню на його користь з боржника». У такому випадку відразу виникає запитання: чи є одна і та сама особа, указана в судовому рішенні, *заявником* і стягувачем. Крім того, оскільки конструкція ч. 6 ч. 2 168 ЦПК України побудована через фразу «підлягає стягненню на його користь», то *заявника*, апріорі, на цьому етапі судового процесу уже не може існувати.

Взагалі нелогічним можна визнати формулювання ч. 2 ст. 169 ЦПК України, в якій регламентовано надіслання боржникові копії заяви стягувача про видачу судового наказу. Адже стягувач не подавав і не міг подавати такої заяви. Її подавав *заявник*.

Перейдемо до аналізу статей 170 і 171 ЦПК України, що регулюють питання скасування судового наказу.

Для початку відзначимо, що розгляд заяви про видачу судового наказу проводиться без судового засідання і повідомлення *заявника* і боржника (ч. 1 ст. 167 ЦПК України). Боржникові тільки після видачі судового наказу надсилається його копія одночасно з копією заяви про видачу судового наказу разом з доданими до неї документами (частини 1, 2 ст. 169 ЦПК України).

Таким чином, якщо видано судовий наказ, то *заявник* став стягувачем. У зв'язку із цим незрозумілим є підхід законодавця до визначення змісту заяви про скасування судового наказу, яка, відповідно до пунктів 2, 5 ч. 3 ст. 170 ЦПК України, має містити «повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) (для фізичних осіб) *заявника* і боржника, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України *заявника* та боржника, реєстраційний номер облікової картки платника податків *заявника*

та боржника (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серію паспорта *заявника* та боржника для фізичних осіб – громадян України» і «зазначення про повну або часткову необґрунтованість вимог *стягувача*» (підкреслено нами. – С. Б.). Окрім того, що в одній статті використовується два позначення одного і того самого учасника справи, так ще й спочатку він іменується *заявником*, хоча уже наділений правовим статусом *стягувача*, а потім – *стягувачем*, попри те, що вимоги викладалися на етапі подання заяви про видачу судового наказу, а отже, – *заявником*.

І наостанок – в ч. 3 ст. 171 ЦПК України взагалі законодавець поставив знак рівності між категоріями, що розглядаються: «У разі відсутності підстав для повернення заяви про скасування судового наказу, суддя не пізніше двох днів після її подання постановляє ухвалу про скасування судового наказу, в якій роз'яснює *заявнику (стягувачу)* його право звернутися до суду із тими самими вимогами в порядку спрощеного позовного провадження» (виділено нами. – С. Б.).

Таким чином, бачимо, що використання двох термінів – «*заявник*» і «*стягувач*» – не лише призводить до виникнення запитань при тлумаченні відповідних положень ЦПК України, а й заплутало самого законодавця, який не зміг витримати логіку побудови нормативних конструкцій.

Зважаючи на викладене, вбачається за доцільне уніфікувати термінологію, використовувану в ч. 2 ст. 42, Розділі II ЦПК України. При цьому ми продовжуємо посідати позицію, що логічніше йменувати відповідну сторону наказного провадження *стягувачем*, оскільки це відповідатиме суті судового наказу і положенням ст. 19 Закону України «Про виконавче провадження» [1, с. 26].

### **Список використаних джерел**

1. Бичкова С. С. Особи, які беруть участь у справах наказного провадження // Актуальні проблеми конституційного права та державотворення: зб. наук. пр. У 2-х частинах / За заг. ред. В. М. Олуйка. Хмельницький: Ч. 2. Вид-во ХУУП, 2008. С. 23–28.

2. Вербіцька М. В. Суб'єктний склад осіб, що можуть звертатися до суду про видачу судового наказу // Актуальні проблеми правознавства. 2016. Вип. 1. С. 88–92.

3. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. С. С. Бичкової. 2-ге вид., доповн. і переробл. К.: Атіка, 2010. 896 с.